

ИЗАБРАНА ДЕЛА ДУШАНА КОВАЧЕВИЋА

Драме 1

(**Маратонци трче почасни круг**, Радован Трећи, Свемирски змај, Шта је то у људском бићу што га води према пићу)

Драме 2

(**Балкански шпијун**, Пролеће у јануару, Лимунација, Звездана прашина)

Драме 3

(**Сабирни центар**, Генерална проба самоубиства, Живот у тесним ципелама, Кумови)

Драме 4

(**Свети Георгије убива аждаху**, Клаустрофобична комедија, Урнебесна трагедија, Поноћна пошта)

Драме 5

(**Професионалац**, Лари Томпсон, трагедија једне младости, Контејнер са пет звездица, Доктор шустер)

Драме 6

(**Хипноза једне љубави**, Рођендан господина Нушића)

Двадесет српских подела

Била једном једна земља

Меда пева блуз

Душан
КОВАЧЕВИЋ

САБИРНИ
ЦЕНТАР

*Генерална ѓроба самоубисѓва
// Живоѓ у ѓесним циѓелама // Кумови*

ДРАМЕ 3

Copyright © 2019, Душан Ковачевић
Copyright © овог издања 2019, ЛАГУНА

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

САБИРНИ ЦЕНТАР

Садржај

САБИРНИ ЦЕНТАР	9
ГЕНЕРАЛНА ПРОБА САМОУБИСТВА	109
ЖИВОТ У ТЕСНИМ ЦИПЕЛАМА	201
КУМОВИ	287
О ПИСЦУ	347

САБИРНИ ЦЕНТАР

ЛИЧНОСТИ У КУЋИ:

МИХАЈЛО ПАВЛОВИЋ, професор у пензији. Благородан, тих човек. При крају живота покушао да оснује Завичајни музеј.

ТЕТКА АНГЕЛИНА, проживела век у кући професоровој. Подигла Ивана и Соњу.

ИВАН ПАВЛОВИЋ, син професора Михајла. Одувек био породични проблем. Такав и остао.

ЛЕПОСАВА ЛЕПА ПЕКАРКА, прва комшиница. Жена покојног Марка Пекара.

СИМЕУН САВСКИ, берберин од памтивека. Мајстор бријача и зановећања. Професоров пријатељ од првог, предратног бријања. Брат покојног Стевана Савског Кесера.

ЈЕЛЕНА КАТИЋ ПОПОВИЋ, лекарка, енергична и савесна жена. Ћерка чувеног управника Градске болнице, покојног др Катића.

ПЕТАР, бивши учитељ. Напустио просветитељско звање и прешао у „слободне археологе“.

БАГА КОЊ, хармоникаш. Свирао некад, по свадбама, са покојним Срећком Рузарином.

ЛИЧНОСТИ У САБИРНОМ ЦЕНТРУ:

ПОКОЈНА МИЛИЦА ПАВЛОВИЋ, жена професора Михајла. Умрла у најлепшим годинама. Таква и остала.

ПОКОЈНИ СТЕВАН САВСКИ КЕСЕР, бивши ратник, човек чврсте грађе и чврсте мисли. Отац покојног Јанка Савског, који је за живота чинио све оно што Стеван није волео.

ПОКОЈНИ ЈАНКО САВСКИ, век провео за кафанским столом. Два пута напуштао кафану да види какво је време и трећи пут кад је умро. Виспрена дангуба.

ПОКОЈНИ МАРКО ПЕКАР, умро је од туге за пекаром, оних година када је увођење „мале привреде“ било далека будућност. Страшно љут на живу жену.

ПОКОЈНИ ДОКТОР КАТИЋ, за живота био надалеко чувен и цењен лекар. Тај глас остао и после његове смрти.

ПОКОЈНИ СРЕЋКО РУЗМАРИН, хармоникаш пре и после смрти. Надимак Рузмарин добио од силних свирки по свадбама. Простодушан и тужан човек.

І ЧИН

І. УМИРАЊЕ ПРОФЕСОРА МИХАЈЛА ПАВЛОВИЋА

Током двадесетак година најорној рада и стирљивој изучавања искојина „далеке ѱровинције“ неїдашње Римске имїерије, ѱрофесор Михајло Павловић исїунио је све делове своје куће разноврсним и боїаїим археолошким ѱредмеїима. Породична кућа се из дана у дан ѱреїварала у ѱрави археолошки музеј: ѱо ѱолицама дневне собе, їде су се некада налазиле књиїе, ѱоређане су урне ѱокојника, ѱронађене у стїоїинак їродова на ѱадинама Добраве. Исїод урни је, ѱо вредносїи, очуваносїи и значењу, изложено разноврсно оруђе, оружје и ѱредмеїи из свакодневной живоїа дивших освајача. Поседан, засїакљени део, „чува“ средрни накїи и крхке умеїничке украсе људи из другої или їређеї века. У кућу су се са свим овим древним ѱредмеїима уселиле їишїина и хладноћа својсїивене веїини музеја.

Кроз широм ойворен йрозор, йрекривен белом, йканоном завесом, дойиру јецави звуци хармонике. И йовици йрлаийих људи који неийто славе... Са улазних вратиа, из ходника, оїлашава се звоно. Оно йризва из суседне собе йейка Анїелину, сићушну, доїодојажљиву сїарицу у црнини. Жена, давно зашла у седму деценију, йрилази йелефону и йодиже слушалицу; йшаман да се јави, кад је звоно с вратиа ойомену да је йоїрешила. Теїка се йосїиде сама йред собом, одмахује љуийийо руком, као да јој је већ йреко їлаве йих забуна, сїушїа слушалицу и излази у ходник. Тамо, у йолумраку, йоздравља Пеїра, средовечної, кошїуњавої човека у сивом, два броја већем и ширем оделу. Пеїтар у наручїу носи йлайнени завежљај. Узнемирено се осврће йо дневној соби. Теїка їа нуди да седне, али он одбија.

ПЕТАР: Не, не, хвала. Како је професор?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Лоше, јако лоше.

ПЕТАР: Па... јесте ли звали лекара?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Била јутрос докторка.

ПЕТАР: И шта је рекла?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Да професор мора у болницу, али он неће.

ПЕТАР: Како неће, побогу. Мора у болницу, наравно да мора. Ја ћу му рећи...

(Пеїтар сїушїа завежљај на сїо и йолази йрема суседној соби, чврсїо решен да убеди болесної йрофесора, али їа сїарица заусїавља на вратїима.)

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Немојте улазити, молим вас, докторка је рекла да га нико не узнемирава. Обећала је

да ће свратити око један. Сад, кад сте ви звонили, мислила сам да долази...

(Сџарица одлази до ѝрозора, разѝрће завесу и вири најоље. Звуци хармонике се мешају с неразѝовейним ѝевањем... Пеџар ѝледа на зидни саџ.)

ПЕТАР: Већ је скоро два сата. Знам ја њихова обећања. Имате ли број те докторке?

(Теџка вади из џеџа комадић ѝаѝира и ѝружа ѝа човеку, који џуѝиѝио окреће бројеве ѝтелефона.)

ПЕТАР: Хало! Је л' то Градска болница? Дајте ми докторку... Тренутак само. *(Обраћа се сџарици.)* Тетка, како се зове та докторка?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Јелена Катић Поповић, ћерка покојног доктора Катића.

ПЕТАР: Хало... Јелена Катић Поповић. Реците јој да је хитно... Да? Како није ту? А куд је отишла?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Сигурно је кренула овамо.

ПЕТАР: Има ли у болници неки дежурни теренски лекар? Молим...? А кога ћу да питам ако не вас? Знате шта, друже, будите мало џубазнији са џудима који вас зову, јер вам се нико не јавља из разоноде... Срамота!

(Пеџар џуѝиѝио и немоћно сѝуѝиѝа слушалицу. Враћа се до сџола... Из ходника се чује звоно. Сџарица ужурбано одлази да оѝвори враѝа.)

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Сигурно је она...

(Пеџар ѝажљиво развезује силне канаѝе којима је одмоѝано ѝлаѝино око некоѝ ѝредмеѝа... Уместѝо

очекиване докторке, у „хиџну њосеџу“ долази дeр-берин, дриџа још од њре раџа, хром у десну ноџу и њрофесионално њоџурен. Он носи црну мајсторску шаџину и њовори као да се њправда.)

БЕРБЕРИН: Чуо сам од господина Жуњића, мало-пре... Како је професор?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Није добро.

БЕРБЕРИН: Срце? Он ми се баш жалио у недељу, док сам га дријао, да има озбиљне проблеме са срцем. Каже, нођу га гуши, не може да спава на левој страни... А што није у болници?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Неће да чује за болницу.

БЕРБЕРИН: Паметно. Ја сам мојим шегртима рекао: Ако паднем, одма' ме дотуците... неђу да се мучим и скапавам у болници. У овом граду је био један лекар, покојни Влада Катић, отац ове наше докторке Јелене. Такви' више нема. Ово што је остало, то је лекарско дилетантско друштво. Можете мислити, они имају хор у болници. Скупе се увече и певају. Видео сам својим очима. Крстио сам се док ми рука није утрнула. Певају лекари, певају сестре, певају портири, певају спремачице. Ори се једна онако повећа сала, док им људи горе кукају...

ПЕТАР: Па шта ту има лоше кад лекари певају? И они су људи. Неће ваљда да запевају. Професор мора у болницу...

БЕРБЕРИН: Мој младићу, не знам ко сте и чиме се бавите, нисам вас виђао код мене.

ПЕТАР: И нећете.

БЕРБЕРИН: Али вам могу рећи да сам ја са овом мојом теглицом пијавица спасао многе људе у граду и околним селима. Остављао сам насапуњане муштерије и трчао, овако ћопав, да помогнем колико је у мојој моћи. Пустим крв, ставим облоге, кад ево ти лекара да се издере на мене. Само је покојни доктор Катић говорио како сам заслужио и њихову пензију. Медицина је хирургија, све остало је судбина.

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Изволите, седите.

БЕРБЕРИН: Хвала... Знате, младићу...

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Петар је професоров сарадник.

ПЕТАР: Ученик, тетка Ангелина. Далеко сам ја од сарадника.

БЕРБЕРИН: ’Тео сам да вам кажем: професора сам бријао преко педесет година, познајем га као човека...

(Причљивој берберина њрекиде нови звук звона са улазних вратица. Сџарица излази у ходник. Берберин се тихо, љоверљиво, обраћа Петру.)

БЕРБЕРИН: Видите, опет сам стигао пре лекара.

(У собу улази весела, свечано одевена жена: љлави „комџлеџ“ је украсила ѣранчицом рузмарина, чий-касџа, дела блуза љени јој се око вратица, коса свеже увијена... Све како доликује укусу љедесетџојојодишње слављенице... Петар је дочекује љрекорним љласом.)

ПЕТАР: Где сте ви до сада?

ЛЕПА ПЕКАРКА: Молим?

ТАТКА АНГЕЛИНА: Петре, то је наша комшиница. Госпођа Лепосава.

ПЕТАР: Извините, мислио сам да сте лекарка.

ЛЕПА ПЕКАРКА: Камо среће! Знате да сте ме препали. А и упознали смо се до сада бар три пута.

(Берберин устјаје и срдачно њружа руку.)

БЕРБЕРИН: Честитам, госпођо Лепа, честитам. Сину и снајки пренесите моје најлепше жеље.

ЛЕПА ПЕКАРКА: Хвала... А где је професор! Он се мени нешто извлачи. Обећао је да ће доћи.

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Болестан је. Озбиљно је болестан.

(Комшиница оглази до враћа суседне собе. Неколико ѡренућака ѡледа унуѡра.)

ЛЕПА ПЕКАРКА: Кад сам рекла да идем до професора, сви су се обрадовали и запљескали. Пола свадбе су његови бивши ѡаци. А шта је професору?

БЕРБЕРИН: Срце.

ПЕТАР: Како ви знате да је срце?

БЕРБЕРИН: Знам.

ПЕТАР: Рекле вам пијавице? Немојте, молим вас, у овој кући да се бавите враѡбинама и нагађањима. Професор је исцрпљен, слаб, уморан, копао је целог пролећа заједно с радницима, киснуо, зебао, није хтео да се одмара.

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Ја сам му говорила...

ПЕТАР: Сви смо му говорили, није хтео да слуша.

(Комшиница ѡрилази ѡрозору и виче ѡрема своме дворишћу.)

ЛЕПА ПЕКАРКА: Тише тамо! Тише! Професор је болестан! Без галаме! *(Враћа се до стола.)* Ја јутрос,

после деветнаест година, скинула црнину за мојим Марком, и баш се нешто сетила професорове жене, наше Милице... она и Марко су некако у два месеца разлике... умрли... Облачим овај комплет, а Марко ме гледа са венчане слике... и мршти се... Само му бркови играју.

*(Жена вади белу марамицу из џеџа и брише очи...
Расположење јој се мења брзо, нејредвидљиво.)*

ЛЕПА ПЕКАРКА: А опет – шта могу? Је л' тако? Да се убијем, нећу, имам троје здраве и паметне деце, њему ја ваљда било суђено. Умро је из ината, кад су му узели пекару. Говорила сам му: „Пусти, Марко, пекару, нека је ђаво носи, видиш да си дошо ко реш 'леб“, био се сав спеко од ватре из фуруне, „јешћемо што и остали народ једе.“ Ц, цабе. Кидо се, кидо, нервирао се, а једне вечери реко: „Ноћас ћу да умрем“ – и умро... Чудили се лекари у болници, вршили сецирање, испитивали и нису ништа нашли. Умро здрав ко дрен.

БЕРБЕРИН: Овај 'леб сад ујутро купиш, увече можеш да зидаш кућу. Нема више сомуна двокилаша, жути' ко стари дукат.

ЛЕПА ПЕКАРКА: И што је најсмешније, син ми се данас жени ћерком тог истог човека који му је ушо у радњу и реко: „Марко, од данас је ово народно, ти можеш да останеш ко пекар, газда више ниси.“ Шта ја ту могу: деца се воле, време прошло, а пријатељ вели: „Ето, да је поживео, опет се стимулишу приватне пекаре... Уводи се 'мала привреда', обнавља

се занатство.“ Мислим се ја, ако сазна мој Марко да смо се ородили, повампирине се истог тренутка... Ви ме нисте препознали вероватно зато што сам први пут без црнине. Гледам се јутрос у огледалу, оном великом у предсобљу, па ми дошло смешно, изгледам ко папагајка.

(Звуци хармонике и свайовске њесме испуњавају суседно двориште, а убрзо се олашава и њуцава из њишћоља. Комшиница љушћито њрилази њрозору и дери се.)

ЛЕПА ПЕКАРКА: Ко пуца тамо?! Еј! Саво! Ко пуца?! *(Неки њлас јој нешћито одјашњава.)* Реци да престану! Јер ћу одма' да прекинем весеље! Није им ово четр'ес' трећа! Ако чујем још један метак, нема више славља!

(Комшиница се окреће и њолази њрема врашћима.)

ЛЕПА ПЕКАРКА: Иде вам лекарка. Ја ћу сад да разоружам сватове.

ПЕТАР: Ајте, ајте.

ЛЕПА ПЕКАРКА: Ако професору буде боље, доведите га смо на два минута. Улупала сам добош-торту специјално за њега.

(Пешар склања еизалћирану жену с врашћа, која никако да изћовори њоследњу реченицу... Тејка чека и уводи Јелену Каћић Појовић, лекарку средњих ћодина, вечићито замишћену и озбиљну. Јелена је у сивом, сћироћом костћиму. Носи црну ћашну, веома сличну оној на сћољу, коју је донео дерберин...

Петар усјева да „оштрајти“ комшиницу... Лекарка ћушећи улази у болесникову собу. Петар се враћа, одмахујући рукама, ирилази ирозору и затвара ја.)

ПЕТАР: Мора да је мало попила.

БЕРБЕРИН: Кад ће ако неће данас. Извела је на пут троје деце, све су троје факултетски образовани, шила и штрикала док су студирали у Београду... Нема, Лепа Пекарка је чудо од жене.

(Из професорове собе излази Јелена. Као сенка је ирајти сјарица. Лекарка ирилази телефону, окреће бројеве...)

ЈЕЛЕНА: Хало... Дајте ми доктора Папића... Да, да... Хало... Колега, пошаљите одмах једна кола у Карађорђеву 20... Јесте... Да... Хвала вам.

(Јелена ирилази столу, сјушића ташну и враћа се у собу. Берберин несиретно устаје и одара илајинени завежљај, који јада и шујо одјекује. Петар уилашено иришрчава, склања несиретној брицу, иодиже завежљај и иочиње да ја одвија...)

БЕРБЕРИН: Нисам 'тео... извините, молим вас...

(Из сивој шайорској илајина Петар вади бронзану фијуру римској рајиника, високу иедесетак центиметара, без илаве и десне руке. Берберин сав у сираху.)

БЕРБЕРИН: Је л' то сад пукло?

ПЕТАР: Није. Овакав је пронађен.

БЕРБЕРИН: Извините, ко кида главе и руке тим киповима?

(Сувоњави човек диже фигуру као дејте, очигледно решен да је више не испушта из руку... Из професорове собе скрушено излази тейка.)

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Професор ме више не препознаје... Само помиње Милицу.

ПЕТАР: Могу ли ја да му покажем ову фигуру: оздравите кад је види. Јутрос смо је ископали...

(Појављује се и Јелена. Она уморно ирилази столу и сега.)

ЈЕЛЕНА: Јесте ли обавестили професорову децу?

ТЕТКА АНГЕЛИНА: Јесам, јесам. Јавила сам Ивану у Београд, а Соња је са фамилијом на летовању у Шпанији. Не знам како бисмо њој могли да јавимо? Послала нам је разгледницу, али нема адресе...

БЕРБЕРИН: Можда преко њихове амбасаде.

(Тейка са полице узима разгледницу и иружа је Јелени.)

ПЕТАР: Зар је то тако озбиљно, мислим, да се родбина окупља...

ЈЕЛЕНА: Јесте...

(Лекарка узима ташину, ошвару је и збуњено вади тейлицу са тијавицама. Берберин се, иравдајући се, осмехује и ириноси друју ташину.)

БЕРБЕРИН: То је моја ташна... а ово је ваша.

ЈЕЛЕНА: Зар је могуће да још „лечите“ људе овим животињама? Дошли сте да помогнете професору?

(Јелена с тањетем враћа тейлицу у берберинову ташину. Из своје ташине вади кутију циаретта и уиљач...)